

ΠΙΟΤΡ ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ

Μήνυμα στους εργαζόμενους του Δυτικού Κόσμου

10 Ιουνίου 1920

Με έχουν συχνά ρωτήσει αν έχω να στείλω κάποιο μήνυμα στους εργαζόμενους του Δυτικού Κόσμου. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είναι πολλά αυτά που έχουμε να πούμε για τα τωρινά γεγονότα στη Ρωσία, όπως και πολλά αυτά που έχουμε να διδαχθούμε. Θα επισημάνω όμως μόνο ορισμένα βασικά σημεία.

Κατ' αρχάς οι εργαζόμενοι του πολιτισμένου κόσμου και οι φίλοι τους στις άλλες κοινωνικές τάξεις θα έπρεπε να προτρέψουν τις κυβερνήσεις τους να εγκαταλείψουν κάθε ιδέα για ένοπλη επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της Ρωσίας – ανοιχτή, ή συγκαλυμμένη, άμεσα στρατιωτική ή με τη μορφή χρηματοδότησης άλλων κρατών πρόθυμων να επέμβουν.

Η Ρωσία ζει τώρα μια επαναστατική περίοδο του ίδιου βάθους και της ίδιας σημασίας με εκείνη που έζησε το βρετανικό έθνος την περίοδο 1639-1648¹ και το γαλλικό έθνος την πε-

1. Αναφορά στον αγγλικό εμφύλιο πόλεμο, τον πολύχρονο αγώνα εναντίον του βρετανικού Θρόνου που, εκτός από πολιτικά και κοινωνικά αίτια, είχε και έντονο θρησκευτικό χαρακτήρα. Η σύγκρουση αυτή, παράλληλα με τους μετριοπαθείς κοινοβουλευτικούς που ζητούσαν να περιορίσουν την

ρίοδο 1789-1794² Και κανένα έθνος δεν πρέπει να δεχθεί να παίξει τον επονείδιστο ρόλο που διαδραμάτισαν στη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης η Μεγάλη Βρετανία, η Πρωσία, η Αυστρία και η Ρωσία.

Εξάλλου, θα πρέπει να έχουμε κατά νου ότι η Ρωσική Επανάσταση –την ίδια στιγμή που προσπαθεί να οικοδομήσει μια κοινωνία στην οποία το συνολικό προϊόν της συνδυασμένης προσπάθειας της εργασίας, της τεχνικής επιδεξιότητας και της επιστημονικής γνώσης θα περνάει εξολοκλήρου στην κατοχή της ίδιας της κοινότητας– δεν είναι ένα απλό συμβάν στη διαπάλη διαφορετικών κομμάτων. Είναι κάτι που έχει προετοιμαστεί εδώ και έναν σχεδόν αιώνα κομμουνιστικής και σοσιαλιστικής προπαγάνδας, η οποία ξεκινάει ήδη από τα χρόνια του Ρόμπερτ Όουεν, του Σαιν Σιμόν και του Φουριέ. Και παρόλο που η απόπειρα να συσταθεί η νέα κοινωνία μέσω της δικτατορίας ενός κόμματος είναι ολοφάνερα καταδικασμένη να αποτύχει, θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι τουλάχιστον έχουν ήδη εισαχθεί στην καθημερινή μας ζωή νέες αντιλήψεις σχετικά με τα δικαιώματα της εργασίας, την πραγματική της θέση μέσα στην κοινωνία και τα καθήκοντα κάθε πολίτη- αντιλήψεις που εμφανίστηκαν για να μείνουν.

απολυταρχική διακυβέρνηση του βασιλιά, ανέδειξε και άλλα πιο ριζοσπαστικά ρεύματα: όπως το κίνημα των Ισοπεδωτών (Levellers) που υποστήριξαν τη διεύρυνση του δικαιώματος της ψήφου, την ισονομία και την ανεξίθρησκια και το κίνημα των Σκαφτιάδων (Diggers) που, εμπνεόμενοι από μια ριζοσπαστική ερμηνεία εδαφίων της Αγίας Γραφής, ήταν κατά της ατομικής ιδιοκτησίας και υπέρ της δημιουργίας μικρών αγροτικών κοινοτήτων βασισμένων στις αρχές της ισότητας και της κοινκτημοσύνης, όπως και στην αντίληψη της συμπληρωματικής σχέσης ανθρώπου και φύσης. (Σ.τ.Μ.)

2. Αναφέρεται, φυσικά, στη Γαλλική Επανάσταση, για την οποία ο Κροπότκιν έχει συγγράψει ένα ογκώδες βιβλίο με τον τίτλο *Η Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση, 1789-1793*. Ελληνική έκδοση: εκδόσεις Κουκίδα, μετάφραση Γιάννης Καστανάρας, Αθήνα, Μάρτιος 2015. (Σ.τ.Μ.)

Όλοι μαζί, όχι μόνο οι εργαζόμενοι, αλλά και όλα τα προοδευτικά στοιχεία των πολιτισμένων εθνών, οφείλουν να σταματήσουν την υποστήριξη που μέχρι στιγμής οι κυβερνήσεις τους προσφέρουν στους αντίπαλους της Επανάστασης. Όχι ότι δεν πρέπει να υπάρχει η παραμικρή αντίθεση στις μεθόδους της κυβέρνησης των μπολσεβίκων.

Σε καμιά περίπτωση! Είναι όμως γεγονός ότι κάθε ένοπλη επέμβαση μιας ξένης δύναμης οδηγεί αναγκαστικά στην ενδυνάμωση των δικτατορικών τάσεων των κυβερνώντων και παραλύει τις προσπάθειες εκείνων των Ρώσων που, δίχως να εξαρτώνται από την κυβέρνηση, είναι έτοιμοι να βοηθήσουν τη Ρωσία στην ανοικοδόμηση της ζωής της πάνω στις νέες κατευθυντήριες γραμμές.

Τα κακά που από την ίδια τους τη φύση εμπεριέχουν οι δικτατορίες των κομμάτων έχουν πολλαπλασιαστεί εξαιτίας των συνθηκών του πολέμου κάτω από τις οποίες το υπάρχον Κόμμα συντηρεί τον εαυτό του. Η κατάσταση πολέμου έχει χρησιμεύσει ως δικαιολογία για την ισχυροποίηση των δικτατορικών μεθόδων του Κόμματος, όπως και για την τάση του να συγκεντρώνει κάθε πτυχή της ζωής στα χέρια της κυβέρνησης – με αποτέλεσμα τεράστιοι τομείς καθημερινών δραστηριοτήτων του έθνους να έχουν περιπέσει σε τέλμα. Τα κακά που είναι εγγενή στον κρατικό κομμουνισμό έχουν δεκαπλασιαστεί με την πρόφαση ότι όλες οι κακοδαιμονίες της ζωής μας οφείλονται στην επέμβαση των ξένων.

Επιπλέον θα πρέπει να σημειώσω ότι η στρατιωτική επέμβαση των Συμμάχων, όσο συνεχίζεται, αναπτύσσει αναμφίβολα στη Ρωσία ένα συναίσθημα πικρίας απέναντι στα έθνη της Δύσης, και την κατάσταση αυτή θα τη χρησιμοποιήσουν κάποια μέρα, σε μια πιθανή μελλοντική σύγκρουση, οι εχθροί αυτών των εθνών. Αυτή η πικρία ήδη μεγαλώνει.

Κοντολογίς, έχει έρθει ο καιρός που τα έθνη της δυτικής Ευρώπης πρέπει να συνάψουν απευθείας σχέσεις με το ρωσικό έθνος. Και σε αυτή την κατεύθυνση εσείς –η εργατική τάξη και οι προοδευτικοί πολίτες όλων των εθνών– πρέπει να έχετε τη δική σας γνώμη.

Να προσθέσω γενικά σε αυτό το ζήτημα και τα ακόλουθα. Η ανανέωση των σχέσεων των λαών της Ευρώπης και της Αμερικής με τη Ρωσία σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να σημάνει την αποδοχή της κυριαρχίας του ρωσικού έθνους πάνω στις άλλες εθνότητες που συγκροτούσαν την αυτοκρατορία των Ρώσων τσάρων. Η αυτοκρατορική Ρωσία είναι νεκρή και δεν πρόκειται να ξανάρθει στη ζωή. Το μέλλον των διαφόρων επαρχιών που αποτελούσαν την αυτοκρατορία βρίσκεται στην κατεύθυνση μιας μεγάλης ομοσπονδίας. Τα φυσικά εδάφη των διαφορετικών τμημάτων αυτής της ομοσπονδίας είναι απολύτως ευδιάκριτα για όσους από εμάς γνωρίζουμε την ιστορία της Ρωσίας, την εθνογραφία και την οικονομική της ζωή. Όλες οι απόπειρες να τεθούν κάτω από μια κεντρική διοίκηση όλα τα συστατικά μέρη της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, η Φινλανδία, οι Βαλτικές Χώρες, η Λιθουανία, η Ουκρανία, η Γεωργία, η Αρμενία, η Σιβηρία, και ούτω καθεξής, είναι καταδικασμένες να αποτύχουν. Το μέλλον αυτού που άλλοτε ήταν η Ρωσική Αυτοκρατορία βρίσκεται στην κατεύθυνση μιας ομοσπονδίας αποτελούμενης από ανεξάρτητες οντότητες. Θα ήταν λοιπόν προς το συμφέρον όλων των εθνών της Δύσης να δηλώσουν από την αρχή ότι θα αναγνωρίσουν σε κάθε τμήμα αυτού που κάποτε υπήρξε η Ρωσική Αυτοκρατορία το δικαίωμα να αυτοκυβερνάται.

Ως προς τη δική μου άποψη πάνω στο θέμα, αυτή προχωράει ακόμη πιο πέρα. Προβλέπω στο κοντινό μέλλον τον ερχομό μιας εποχής που κάθε τμήμα αυτής της ομοσπονδίας θα είναι το ίδιο μια ομοσπονδία ελεύθερων αγροτικών κοινοτήτων και ελεύθερων πόλεων και πιστεύω ότι τμήματα της Δυ-

τικής Ευρώπης σύντομα θα πάρουν το προβάδισμα σε αυτή την κατεύθυνση.

Σε ό,τι αφορά, λοιπόν, την παρούσα οικονομική και πολιτική κατάσταση –με τη Ρωσική Επανάσταση να είναι η συνέχιση των δύο μεγάλων επαναστάσεων στην Αγγλία και τη Γαλλία– η Ρωσία προσπαθεί τώρα να κάνει ένα βήμα πιο πέρα από εκεί όπου σταμάτησε η Γαλλία, όταν η ίδια η ζωή την οδήγησε να αντιληφθεί αυτό που τότε είχε περιγραφεί ως πραγματική ισότητα (*égalité de fait*), δηλαδή την οικονομική ισότητα.

Δυστυχώς, την προσπάθεια να γίνει αυτό το βήμα την έχει αναλάβει στη Ρωσία μια έντονα συγκεντρωτική *δικτατορία του ενός κόμματος*, αυτή των Σοσιαλδημοκρατών Μαξιμαλιστών³. Και η προσπάθεια αυτή έγινε πάνω στις ίδιες γραμμές με εκείνες που είχε χαράξει η απολύτως συγκεντρωτική και ιακωβίνικη συνωμοσία του Μπαμπέφ. Είμαι υποχρεωμένος με κάθε ειλικρίνεια να σας πω ότι, κατά τη γνώμη μου, αυτό το εγχείρημα, να οικοδομηθεί μια κομμουνιστική δημοκρατία πάνω στις γραμμές ενός έντονα συγκεντρωτικού κρατικού κομμουνισμού κάτω από τη σιδηρά διακυβέρνηση ενός δικτατορικού Κόμματος, οδηγείται στην αποτυχία. Αυτό που διδασκόμαστε στη Ρωσία είναι πως *κατ' αυτό τον τρόπο δεν μπορεί να δημιουργηθεί ο κομμουνισμός*, παρόλο που οι λαοί, αγδιασμένοι με το παλιό καθεστώς, δεν ορθώνουν καμία ενεργό αντίσταση στο πείραμα που πραγματοποιούν οι νέοι κυβερνώντες.

3. Άλλη ονομασία με την οποία αναφέρονταν οι μπολσεβίκοι (στα ρωσικά οι «περισσότεροι», η «πλειοψηφία») και διακρίνονταν από την άλλη φράξια του Ρωσικού Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος, τους μενσεβίκους (στα ρωσικά οι «λιγότεροι», η «μειοψηφία»), ή μινιμαλιστές. Η πολιτική φράξια των μπολσεβίκων μετεξελίχθηκε στο Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ένωσης. Όπως το έθεσε ο Στάλιν: «Δεν υπάρχουν πλέον μενσεβίκοι. Γιατί θα πρέπει να αποκαλούμε τους εαυτούς μας μπολσεβίκους; Δεν είμαστε η πλειοψηφία, αλλά το όλον κόμμα». (Σ.τ.Μ.)

Η ιδέα των Σοβιέτ, δηλαδή των συμβουλίων των εργατών και των αγροτών, που για πρώτη φορά προωθήθηκαν στη διάρκεια της επαναστατικής απόπειρας του 1905 και αμέσως πήραν σάρκα και οστά στη Φεβρουαριανή Επανάσταση του 1917, μόλις κατέρρευσε το τσαρικό καθεστώς, η ιδέα αυτών των συμβουλίων που έχουν υπό τον έλεγχό τους την πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας είναι μια σπουδαία ιδέα. Ακόμη περισσότερο όταν υποχρεωτικά οδηγεί στην ιδέα συμβουλίων που συγκροτούνται από όλους εκείνους που με την προσωπική τους προσπάθεια συμμετέχουν πραγματικά στην παραγωγή του εθνικού πλούτου.

Όσο όμως μια χώρα κυβερνάται από τη δικτατορία ενός κόμματος, τα συμβούλια των εργατών και των αγροτών προφανώς χάνουν κάθε σημασία. Υποβαθμίζονται σε έναν παθητικό ρόλο ανάλογο με εκείνον που διαδραμάτιζαν στο παρελθόν τα «κυβερνητικά όργανα» και τα κοινοβούλια, όταν τα συγκαλούσε ο βασιλιάς και έπρεπε να αντιπαρατεθούν στο πανίσχυρο συμβούλιο του βασιλιά.

Ένα εργατικό συμβούλιο παύει να είναι ελεύθερο και πολύτιμο όργανο όταν στη χώρα δεν υπάρχει ελευθερία του Τύπου, και είμαστε σε αυτό το σημείο σχεδόν δύο χρόνια, με την κατάσταση του πολέμου να είναι η πρόφαση για την ύπαρξη αυτών των συνθηκών. Επιπλέον τα συμβούλια των εργατών και των αγροτών χάνουν κάθε σημασία όταν καμία ελεύθερη προεκλογική κινητοποίηση δεν διενεργείται στη διάρκεια των εκλογών και οι εκλογές διεξάγονται κάτω από την πίεση της δικτατορίας του κόμματος. Φυσικά, η συνηθισμένη δικαιολογία είναι ότι μια δικτατορική κυβέρνηση είναι το αναγκαίο μέσο στον πόλεμο εναντίον του παλιού καθεστώτος. Μόλις όμως η Επανάσταση προχωρήσει στην οικοδόμηση μιας νέας κοινωνίας πάνω σε μια νέα οικονομική βάση, αυτή η κυβέρνηση

είναι ολοφάνερα ένα αζεπέραστο εμπόδιο. Είναι η θανατική καταδίκη του νέου οικοδομήματος.

Οι δρόμοι που πρέπει να ακολουθηθούν για να ανατραπεί μια ήδη αποδυναμωμένη κυβέρνηση και μια άλλη να πάρει τη θέση της είναι γνωστοί από την ιστορία, την αρχαία και τη σύγχρονη. Τι γίνεται όμως όταν έρχεται η ώρα να οικοδομήσουμε εντελώς νέες μορφές ζωής –ειδικά νέες μορφές παραγωγής και ανταλλαγής– δίχως να υπάρχουν άλλα παραδείγματα να μιμηθούμε; Όταν σε όλα πρέπει να δοθούν λύσεις από ανθρώπους που βρίσκονται εκεί επιτόπου; Στην περίπτωση αυτή μια πανίσχυρη συγκεντρωτική κυβέρνηση, που έχει αναλάβει να προμηθεύει κάθε κάτοικο με την ξεχωριστή του λάμπα πετρελαίου και το ορισμένο σπίρτο που χρειάζεται για να την ανάψει, καταντάει πραγματικός μπελάς, όταν αποδεικνύεται ανίκανη να το κάνει αυτό μέσω των υπαλλήλων της – ακόμη κι αν αυτοί είναι αναρίθμητοι. Αναπτύσσει τότε μια τρομερή γραφειοκρατία, που συγκρινόμενη μαζί της η γαλλική γραφειοκρατία –η οποία απαιτεί την παρέμβαση σαράντα υπαλλήλων προκειμένου να μετακινήσει ένα δέντρο πεσμένο σε δημόσιο δρόμο εξαιτίας μιας καταιγίδας– μοιάζει να είναι ένα τίποτα. Αυτό είναι το μάθημα που παίρνουμε σήμερα από τη Ρωσία. Και είναι αυτό που εσείς οι εργαζόμενοι της Δύσης μπορείτε και οφείτετε με κάθε μέσο να αποφύγετε, εφόσον νοιάζεστε για την επιτυχία της ανοικοδόμησης μιας νέας κοινωνίας. Και γι' αυτό πρέπει να στείλετε εδώ τους αντιπροσώπους σας για να δουν πώς λειτουργεί μια επανάσταση μέσα στην πραγματική ζωή.

Το τεράστιο δημιουργικό έργο που απαιτεί μια κοινωνική επανάσταση δεν μπορεί να το φέρει σε πέρας μια κεντρική κυβέρνηση, ακόμη και αν για την καθοδήγηση αυτού του έργου διέθετε κάτι πιο ουσιαστικό από μερικά σοσιαλιστικά και

αναρχικά φυλλάδια. Απαιτεί τη γνώση, τα μυαλά και τη θεληματική συνεργασία πλήθους τοπικών και ειδικών δυνάμεων, που μόνον αυτές είναι σε θέση να τα βγάλουν πέρα με την ποικιλομορφία των οικονομικών προβλημάτων, ιδωμένων στην επιτόπια διάστασή τους. Το να εξαλείψεις αυτή τη συνεργασία και να εμπιστευτείς την ευφυΐα των δυναστών του κόμματος ισοδυναμεί με καταστροφή όλων των ανεξάρτητων πυρήνων όπως οι συνδικαλιστικές ενώσεις (που στη Ρωσία ονομάζονται «επαγγελματικές ενώσεις») και οι τοπικές διανεμητικές συνεταιριστικές οργανώσεις. Ισοδυναμεί με το να μετατρέψεις αυτούς τους ανεξάρτητους πυρήνες σε γραφειοκρατικά όργανα του Κόμματος, αυτό δηλαδή που συμβαίνει τώρα. Αυτός όμως είναι ο δρόμος που δεν θα οδηγήσει στην υλοποίηση της Επανάστασης, ο δρόμος για να καταστεί αδύνατη η πραγμάτωσή της. Και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο θεωρώ υποχρέωσή μου να σας προειδοποιήσω να μην ακολουθήσετε αυτή τη γραμμή δράσης.

Οι ιμπεριαλιστές κατακτητές όλων των εθνοτήτων μπορεί να θέλουν οι λαοί της πρώην Ρωσικής Αυτοκρατορίας να εξακολουθήσουν να ζουν σε άθλιες οικονομικές συνθήκες, για όσο το δυνατό μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, έτσι ώστε να είναι καταδικασμένοι να προμηθεύουν τη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη με πρώτες ύλες, την ίδια στιγμή που τα εργοστάσια των Δυτικών, παράγοντας μεταποιημένα προϊόντα, θα εξαργυρώνουν όλα τα οφέλη που οι λαοί της Ρωσίας θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν με τη δική τους εργασία. Όμως η εργατική τάξη της Ευρώπης και της Αμερικής και οι πυρήνες των διανοουμένων αυτών των χωρών σίγουρα καταλαβαίνουν ότι μόνο μια βίαιη κατάκτηση θα πετύχαινε να κρατήσει τη Ρωσία σε αυτή τη συνθήκη της υποτέλειας. Κι εσείς οπωσδήποτε αντιλαμβάνεστε ότι είναι προς το συμφέρον των εργαζομένων όλου του κόσμου η Ρω-

σία, το συντομότερο δυνατό, να εξέλθει από αυτές τις συνθήκες που τώρα παραλύουν την ανάπτυξή της.

Να σημειώσω ακόμη ότι ο τελευταίος πόλεμος εγκαινίασε νέες συνθήκες ζωής στον πολιτισμένο κόσμο. Αναμφίβολα, ο σοσιαλισμός θα πραγματοποιήσει αξιοσημείωτη πρόοδο και σύντομα νέες μορφές αδέσμευτης ζωής θα διαμορφωθούν πάνω στη βάση της τοπικής πολιτικής ανεξαρτησίας και του ελεύθερου πεδίου δράσης στην ανοικοδόμηση της κοινωνίας, είτε με ειρηνικό τρόπο είτε με επαναστατικές μεθόδους, εάν τα νοήμονα τμήματα του πληθυσμού των πολιτισμένων εθνών δεν συμμετέχουν στο έργο της απαραίτητης ανοικοδόμησης.

Η επιτυχία όμως αυτής της ανοικοδόμησης θα εξαρτηθεί κατά κύριο λόγο από τη δυνατότητα των διαφορετικών εθνών να συνεργαστούν στενά μεταξύ τους. Για να γίνει αυτό εφικτό χρειάζεται όλες οι εθνικές εργατικές τάξεις να συνδεθούν μεταξύ τους με βαθείς δεσμούς και για τον σκοπό αυτό πρέπει να ανανεωθεί η ιδέα μιας ισχυρής Διεθνούς Ένωσης των εργαζομένων όλου του κόσμου, όχι με τη μορφή μιας ένωσης που καθοδηγείται από ένα μοναδικό κόμμα, όπως υπήρξε η περίπτωση της Δεύτερης Διεθνούς και όπως παραμένει η περίπτωση της Τρίτης Διεθνούς. Τέτοιου είδους ενώσεις, φυσικά, έχουν κάθε λόγο να υπάρχουν, αλλά, πέρα από αυτές και ενσωματώνοντας όλες αυτές, πρέπει να υπάρχει μια ένωση όλων των συνδικαλιστικών ενώσεων του κόσμου –δηλαδή όλων εκείνων που παράγουν τον παγκόσμιο πλούτο– συνασπισμένων με σκοπό την απελευθέρωση της παγκόσμιας παραγωγής από την τωρινή υποδούλωσή της στο κεφάλαιο.

Μετάφραση: Μάκης Κορακιανίτης